

تفسیر قرآن مجید

نشانه های

حق

و

باطل

سوره زمر

آیه ۱۷

انزل من السماء ماء فالت اوده بقدرها
 فاحتمل السبل زبدا ربا و ما یوفی قدون علیه
 فی النار ایضا حلیه او متاع ربد مثل
 کذلک یضمر بالله الحق و الباطل فاما الزبد
 فیذهب جفاء و اما ما یضع الناس قسما
 فی الارض کذلک یضرب الله الامثال (۱)
 خداوند آبی از آسمان نازل نمود . و آب در
 درهها و نهراها پاشانده دست و کنه اش آبها
 جاری گردید (نوعهای کوچک هم پیوست وسیلی
 را تشکیل داد) سبل کنه ای بالادونهای را (خود
 حمل نمود) (این نه تنها سبل است که کنه ای را با
 خود حمل می کند) بلکه در روی ظرفی که بر آن
 ریخت و یا از آن ریخت که بر اثر غبار آبی آب می شود
 کنه ای ظاهر می گردد . خداوند این چنین حق
 و باطل را ترمیم می کند (و اندازه ثابت و بارها در
 حق و باطل را محکم می سازد) اما کف از بین
 می رود ولی آنچه برای مردم سود دارد (مانند
 خود آب و لذات و دوزخین باقی می ماند) خداوند
 این چنین مثلها را می زند (و مقام حق و باطل را
 روشن می نماید)

(۱) تفسیر مفردات آیه - «اودیه» جمع وادی است . بیابانی که منتهی به کوه گردد و در دل آن
 درهها و مجاری آب باشد «زبد» کف «زایی» الازده و در حال جریان
 «جفاء» کفی که از یک سر می ریزد و یا بالاد می رود و بخاری شود

یک از امتیازات برجسته قرآن این است که
 عالی ترین و عمیق ترین معانی را ، در سطح جمله عالی
 شریف و زیبا بیان می کند . این کتاب آسمانی ،
 تنها در نزد طرافت و درینالی الفاظ و جملهها نیست
 تا فکر سخن پرورانی و آرایش الفاظ و جمله بندیها ،
 آرا از طرح معانی صحت و بزرگ فلسفی و اجتماعی
 بازدارد . ملاحظه که عظمت معنی و بیان زبده -
 کلامی آن ، این کتاب آسمانی را از هر کاربردین
 الفاظ جالب زیبا و موزون و آهنگدار ، باز نداشته
 است

در میان نویسندهگان و سرایندگان کمتر کسی
 می تواند که هر دو جنبه را مراعات کند و سخن او هر
 چه میخیزد داشته باشد . قرآن به تسبیح استادان
 فن و با همه گدازان علم فصاحت و بلاغت از زیبایی
 ظاهری و معنی کاملایر خوددار است ، و حکیم و
 سخن چار جمله هر دو را بدین منبره پس دانشمندان
 بیشتر از آیات قرآن به این حقیقت اعتراف کرده و
 گفته (شوق بر خورنده تشنهان بزرگ این نخستین
 تقریب است که از طرف دشمنان در باره قرآن گفته
 شده است) او گفته قرآن از طعمی زیبا و دل آرا و
 حقایق عمیق و پخته دارد ، بر خورنده است *

خود به این اسلام این حقیقت را با عبارت روشن
 بر می بیان کرده است آنها که می فرماید : ظاهره
 الحق و باطنه عمیق لا تحصى عجاظه : ظاهره
 آید با و معانی آن عیوض است شکستنیهای آن به پایان
 نرسیده . (۱)

آیه مورد بحث گواه دهنده گفتار است در این
 آیه معتدای انبیا و حق و باطل با طرح مثالی

(۱) اصول کافی ص ۹۱

جالب ترمیم شده است و یک سلسله حقایق فلسفی
 و اجتماعی و نکات خفیان توحیدی ، در این مثال
 کوتاه و الفاظ و جملههای آن بیفته است که به معنی
 از آن اشاره می کنیم .
 در این آیه حق به باطلی که در دین باقی می ماند
 و باقراتی که مردم از آنها استفاده می کنند تشبیه
 شده ، و باطل مانند کنه های روی سیلابها و یا روی
 فلزات زوب شده تلقی گردیده است اکنون به نکات
 این تشبیه توجه کنیم .

۱- معنی تحت اللفظی حق و باطل و ملاک هر دو چیست ؟

حق ، دلت به معنای ثابت و استوار و پای
 بر جا است و «باطل» نشه مقابل آن می باشد .
 هر فکر و اندیشه و طرح علمی و فلسفی و اخلاقی که
 با خارج ابدیه وفق دهد ، و از یک واقعه خارج
 از محیط فکر حکایت کند ، طبعاً چنین اندیشه ای
 حق و استوار خواهد بود ، چون این فکر از واقعیت
 ثابت و استوار حکایت می کند . از این نظر بر اثر
 حدائیت و ثبات واقعیت خود ، فکر نیز ثابت و
 پای بر جا خواهد بود ، ولی هر نوع اندیشه و طرحی
 که به واقعیتی منهای محیط ابدیه متکی نباشد
 بر اثر نداشتن یک تکیه گاه ثابت و استوار ، خوف
 بخود باطل و بوج و غیر پایدار خواهد بود .

اگر نوعی دانش و اصول فلسفی و بسیاری از
 علوم طبیعی حق و پایدارند ، روی «لاکی» است که
 گفته شد زیرا همگی با واقعیت خارج محیط ابدیه
 وفق می دهند ، و دارای واقعیتی ثابت و پایدار میباشند
 و بر اثر پایداری آن ، خود اصول نیروی ابدیت و
 قیافه جاودانی بشود گرفته اند ، ولی بر عکس سلسله

فقریاتی که بزرگ مشت خیالات و اوهام استوار باشند ، باین چشم بهم زدن ، بوج و نایبید میشوند . این نهادها انبیا و علمای وقتند است که بعد و جناح مختلفه تقسیم می شوند ، بلکه دعوت های اجتماعی و مکتب های سیاسی و اخلاقی از این تقسیم برکنار نیستند ، هر نوع دعوت اصلاحی و قوانین اجتماعی و اخلاقی که بر اساس فطرت انسانی و اصول عدل و انصاف و رعایت حقوق بشری استوار باشد ، ملحا حق و پایدار بوده ، و قیافه ای بخود خواهد گرفت ، و مبارزه با آن بیان شنا بر خلاف مسیر آب خواهد بود ، و شخص مبارز پس از آنکه در خسته و ناتوان شده ، و مانند شناگر مزبور که پس از مدتی خود را در سیر طبیعی بریان آب قرار می دهد این شخص نیز سرانجام مجبور می شود که از اصول فطرت انسانی و قوانین عدل و انصاف پیروی نماید . برخی از احزاب سیاسی که دارای عقاید ناسالم و غیر صحیح هستند ، برای جلب افکار عمومی کوشش می کنند که اهداف و منویات خود را بر قالبی اصول انسانی ، و در حقیقت فطری جلوه دهند ، و در این راه از یک سلسله اشکال و تزیینات استفاده کنند ، ولی پس از مدتی ماسک های کناری برده ، و خود حزب یا تمام منویات و اهداف خود ، بعد از فراموشی سپرده می شود .

قرآن بر اعمده ترین این حقیقت که نیات و پایداری از آثار حق ، وین نیاتی و فروکش کردن ، از اعلام باطل است ، حقا بیان آب و فطرته انسانی می داند که در مسیر خود در درون زمین باقی می ماند ، و پس از آنکه کی صورت چشمه و چاه ظاهر میگردد و با صورت ایزد آفات زنگ می کشد ، فردست مردم مورد استفاده واقع می شود ، ولی باطل بیان که قیافه ای آب و بافتنات خوب حساست که کاملاً بی نیات بوده و پس از حسنتی فروکش می شود . (۱)

و این بیان گسترده از پایداری و ناپایداری حق و باطل سخن گفته شد ، و هدف از تشبیه این است که حق پایدار و باطل ناپایدار .

۷- طرفداران باطل بیان خود آن ، شاعری فریبنده و تو خالی دارند و در این حال بیان کلمات بدی آب و باروی فطرت خوب شده ، خودخواه و بدنی و وار هستند ولی طرفداران حق مانند خود آن ، از شروع فریبندگی و تظاهرات تو خالی دور هستند و عموماً متواضع بوده و از کبر و بلند پروازی دور بوده است می باشند .

قرآن برای اشاره به این نکته درجده ناک به معنای گفته است ، و لفظ و رایج که به معنی بالا رفته است توصیف نموده است . بحث در بیان نکات این آیه ادامه دارد .

(۱) بر اساس این حقیقت گفته شده است : للحق دولة و للباطل جولة حق همیشه ابدی و جاودان است ، ولی باطل پس از تظاهرات فریبنده ، خاموش می شود .